

Nedělní varhanní hudba

v kostele sv. Ludmily
na Královských Vinohradech

Pavel Černý

Neděle 22. září 2019 v 18.30

Pořádá *Spolek přátel kostela svaté Ludmily
na Královských Vinohradech v Praze*
pod záštitou Ministerstva kultury ČR a
starostky Prahy 2 Mgr. Jany Černochové

Program koncertu

Johann Sebastian Bach (1685–1750)

Sinfonia z kantáty „Wir danken dir“, BWV 29

(pro varhany upravil Alexandre Guilmant)

Johann Sebastian Bach / Charles-Marie Widor (1844–1937)

Aria in e-moll (Bach's Memento, č. 3)

César Franck (1822–1890)

Cantabile

Vojtěch Říhovský (1871–1950)

Preludia G-dur, D-dur, F-dur, Es-dur, c-moll

Pavel Černý (*1970)

Improvizace – pocta Josefu Trumpusovi

Max Reger (1873–1916)

Fantazie a fuga na B-A-C-H

Slovo k programu

Skladby **Johanna Sebastiana Bacha** fascinovaly hudební skladatele všech generací a mnozí mu vzdali hold v podobě úpravy jeho děl. Tak je tomu i u Alexandra Guilmanta, který pro varhany upravil úvodní část kantáty „Wir danken dir, Gott, wir danken dir“. Bach sám toto téma použil nejen v této skladbě. Úplně stejná hudba tvoří první část Partity E-dur pro sólové housle. Romantičtí skladatelé rádi s Bachovou hudbou pracovali a sami do ní přinášeli své nápady. Tak například Robert Schumann připsal k oné úvodní části sólové houslové skladby klavírní doprovod a doplnil jej ještě dalšími hlasy.

Podobně zacházel s Bachovou hudbou i pařížský varhanní virtuos a skladatel **Charles-Marie Widor**, který ve své sbírce varhanních skladeb „Bach's Memento“ přináší 6 různých Bachových skladeb v úpravě pro

varhany. S původním textem však zachází do jisté míry volně, takže se jedná v pravém slova smyslu o parafráze. V Arii rozpoznáme volný přepis Preludia e-moll ze sbírky Dobře temperovaný klavír.

Dalšímu velikánovi francouzské romantické hudby, **Césaru Franckovi**, se údajně přezdívalo „francouzský Bach“. Důvodem nejspíš bylo mistrné zacházení s kontrapunktem, hudební formou a v neposlední řadě také jeho pověst vynikajícího varhaníka a improvizátora. Cantabile je v kontextu Franckových skladeb menší plochou, na které se ale v celistvosti ukazuje jeho typický svět zvuku a harmonie. Přestože varhany kostela sv. Ludmily jsou romantického stylu a postavené v době odpovídající Franckově hudbě, je jejich rejstříkové vybavení jiné než u francouzských varhan. Některé rejstříky, které Franck vyžadoval, tu nenajdeme. Avšak mimořádná zvuková kvalita a jiné rejstříky podobného charakteru dávají Franckově hudbě i zde zaznít překrásným způsobem, a tím se dokáží prezentovat i ve francouzském duchu.

Vojtěch Říhovský pocházel z Dubu nad Moravou a byl plodným a dodnes velice známým církevním skladatelem, právě tak jako jeho písně v kancionálu. Jeho dráha měla být technického zaměření, ale pak propadl varhanám, které v Praze vystudoval, dokonce studoval i operní zpěv. Působil mj. v Chrudimi a Praze-Lhotce. Od roku 1914 se stal varhaníkem tohoto kostela, proto je nasnadě si jeho osobnost připomenout. Varhanám se kompozičně věnoval bohužel málo, a tak je dnes možné představit pouze preludia malého rozsahu, která se koncertně nehrají. Jejich harmonická a melodická složka je však tak mimořádně krásná, že lze o to víc litovat, že pro varhany nic většího nenapsal.

I varhaník **Josef Trumpus** (1887 v Zásmukách u Kolína – 1975 v Praze) po sobě nezanechal varhanní kompozice. Je autorem varhanní školy a také velmi známé písně „Ježíši, králi“. Také on měl v době studií intermezzo na škole technického zaměření (geografie), ale jinak studoval u velkých osobností české hudby. Jmenujme alespoň Josefa Kličku a Vítězslava Nováka. Jako varhaník působil mj. v nedalekém chrámu sv. Ignáce (kde jsou také varhany od Em. Š. Petra). Své dlouholeté působení u sv. Ludmily započal v r. 1914. Proslul zejména pohotovým doprovodem chrámového sboru a improvizací. Proto jsem na jeho připomínku zvolil také formu improvizace.

Německý skladatel, klavírista a dirigent **Max Reger** patří k největším varhanním skladatelům všech dob. Byl fascinován Bachovým uměním polyfonie natolik, že jeho kompozice často užívají starých forem kontrapunktu, rozšířených o bouřlivou pozdně romantickou harmonii, která jakoby zobrazovala jeho skutečnou osobnost. Skoro všechny jeho větší skladby končí fugou. Mystickou shodou okolností je, že svoji životní pouť, bohužel krátkou, skončil v Lipsku, Bachově působišti. Fantazie a fuga na B-A-C-H je nejen oslavou hudebního giganta, ale také příležitostí na těchto čtyřech tónech v chromatické souvislosti vystavět olbřímí skladbu ohromující svou dramatickou harmonií i kontrapunktem, která klade extrémní nároky nejen na interpreta, ale také na varhany.

Pavel Černý

O interpretovi

Varhaník, pedagog a organolog Pavel Černý vystudoval varhany na pražské konzervatoři a AMU. Kromě předních domácích pódii (Pražské jaro, FOK, Česká filharmonie a mnoho dalších) účinkoval v různých zemích Evropy, USA, Japonsku, Brazílii, Africe a Kubě. Upozornil na sebe získáním 1. cen ve varhanních soutěžích v Opavě (1990), Lublani (1992) a na Pražském jaru (1994). Další ceny mu byly uděleny prostřednictvím významných kulturních organizací. Na AMU v Praze a JAMU v Brně přednáší varhanní hru, improvizaci a organologii. Zasedá jako člen soutěžních porot (Pražské jaro, Opava, Freiberg a další). Jako lektor působí při mezinárodních masterclassech (Stuttgart, Groningen). Doma i v zahraničí natáčí na CD, pro rozhlas a televizi. Některé nahrávky byly oceněny zahraniční kritikou. Je tvůrcem rozhlasových seriálů o varhanách. Pavel Černý je uměleckým ředitelem mezinárodního varhanního festivalu Varhany znějící. Při Arcibiskupství pražském působil jako diecézní organolog a moderátor duchovní hudby, nyní pracuje v odborných komisích při stavbách, restaurování a dokumentaci varhan, aktuálně např. pro stavbu nových varhan v katedrále sv. Víta v Praze. Je členem poradní komise pro sbírkotvornou činnost Českého muzea hudby. Deset let působil jako ředitel kůru kostela sv. Ludmily. Publikuje odborné články a přednášky a propaguje historické nástroje v České republice a rád objevuje skladby pozapomenutých autorů.